

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра менеджменту та адміністрування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Впровадження концепції сталого розвитку на регіональному рівні»

(за матеріалами РУЖИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ,

Житомирська область)

Здобувача вищої освіти
IV курсу, групи ПУА-41д,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми
«Публічне управління та адміністрування»
денної форми навчання

Владислава
Дембіцького

Науковий керівник
д.е.н., доцент

Іван
Заюков

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

Наталя
Махначова

Вінниця 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ РУЖИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ	14
2.1. Загальна характеристика Ружинської селищної ради	14
2.2. Оцінка діяльності Ружинської селищної ради	19
РОЗДІЛ 3. ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РУЖИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ	30
3.1. Пріоритетні напрямки та ініціативи Концепції сталого розвитку Ружинської СР	30
3.2. Залучення громадськості до формування і реалізації Концепції сталого розвитку Ружинської СР	37
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Перехід до сталого розвитку є вже сформованим трендом для національних, регіональних та місцевих спільнот, що передбачає реалізацію політики, яка націлена на забезпечення стабільного економічного зростання, соціальної рівності та соціальної захищеності населення, а також збереження природних екосистем та захист навколишнього середовища. Складність і динамічність сучасного етапу розвитку регіональних соціально-економічних систем багато в чому обумовлені суперечливістю цінностей різних зацікавлених сторін (стейкхолдерів). Для впровадження концепції та досягнення сталого розвитку необхідно враховувати інтереси ключових регіональних стейкхолдерів, а також застосування нового підходу до управління, що дозволяє максимізувати рівень їх задоволеності і знижувати ймовірність їхньої антагоністичної поведінки по відношенню один до одного.

Серед українських науковців та практиків питання концепції сталого розвитку є предметом дослідження та широкої дискусії. Проблема сталого розвитку присвячені праці таких вчених, як Б. Буркинський, І. Горленко, С. Герасимов, З. Герасимчук, Б. Данилишин, Е. Лібанова, П. Саблук, О. Серeda, А. Колот, В. Прадун, М. Хвесик, О. Шубалий та багатьох інших.

Популярність концепції сталого розвитку підтверджується зростанням обсягів відповідального інвестування, збільшенням кількості опублікованих звітів в галузі соціальної відповідальності та сталого розвитку, а також зростаючої популярності стандартів і керівництв зі сталого розвитку. Зростаюча кількість публікацій на тему реалізації стратегічних програм сталого розвитку територіальних громад, а також впливу принципів сталого розвитку на результати діяльності, говорить про те, що зростає інтерес до питань впровадження концепції сталого розвитку на рівні регіонів. Проте, на сьогодні увагу до обґрунтування та впровадження концепції сталого розвитку виявляють в основному представники бізнес-спільноти, а

академічні кола ще недостатньо залучені у вивчення питання. Тому більшість досліджень носять вузькоспеціалізований і практичний характер, а на фундаментальному, теоретичному рівні, проблема залишається слабо проробленою. Таким чином, наукові дослідження не встигають реагувати на зростаючий попит на розробку інструментів управління сталим розвитком з боку територіальних громад. В результаті інструменти, які використовуються на практиці, не завжди ефективні. Відсутність методичної бази для реалізації концепції сталого розвитку на рівні територіальної громади визначило необхідність дослідження.

Метою роботи є впровадження концепції сталого розвитку в умовах децентралізації.

Відповідно до мети були поставлені та вирішені наступні *завдання*:

- визначити концептуальні засади сталого розвитку територіальних громад;
- надати загальну характеристику Ружинської селищної ради (РСР);
- оцінити діяльність РСР;
- визначити пріоритетні напрямки та ініціативи Концепції сталого розвитку РСР;
- запропонувати шляхи залучення громадськості до формування і реалізації Концепції сталого розвитку РСР.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення впровадження концепції сталого розвитку на регіональному рівні.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні рекомендації щодо впровадження концепції сталого розвитку в Ружинській селищній Раді (Житомирська область).

Теоретична і методична база дослідження представлена працями провідних дослідників проблеми сталого розвитку, а також окремих його аспектів. Методологія дослідження будується на системному підході до вивчення концепції сталого розвитку на регіональному рівні. У процесі роботи застосовувалися такі наукові методи, як аналіз, порівняння,

узагальнення, методи угруповання, класифікації, методи статистичного аналізу.

Інформаційну базу дослідження складають дані про результати діяльності досліджуваної територіальної громади; інформаційно-аналітичні матеріали, що містяться в працях українських і зарубіжних досліджень з питань сталого розвитку; авторські матеріали обстеження територіальної громади на предмет наявності концепції та ефективного управління сталим розвитком.

Практична цінність результатів – надання рекомендацій по використанню проведеного СВОТ-аналізу (виявлення слабких та сильних сторін, можливостей та загроз) РСР для забезпечення умов впровадження концепції сталого розвитку громади.

Апробація наукових досліджень. За результатами дослідження опублікована стаття на XI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих» на тему «Впровадження концепції сталого розвитку на регіональному рівні» (Вінниця, ВТЕІ, 2022).

Структура кваліфікаційної роботи. Загальна кількість сторінок роботи – 54, зокрема основна частина роботи складається з 40 сторінок, яка містить 10 таблиць, 7 рисунків, 4 додатки та містить список з 37 використаних літературних джерел.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Поняття «сталий розвиток» є офіційним дослівним перекладом англійського формулювання «sustainable development», проте різні країни світу дають свої варіанти перекладу: Італія – розвиток, що заслуговує на підтримку, Франція – довгостроковий розвиток, Німеччина і Японія – тривалий розвиток, Швеція – стійкий розвиток [7, с. 65]. Зважаючи на наукову діяльність, концепції сталого розвитку еволюціонувала і у ХХІ ст. мали значно глибше змістове навантаження, набули нового вмісту.

Трактування терміну «сталий розвиток» зарубіжними та вітчизняними вченими подано в табл.1.1 [5; 33; 23; 27; 20; 21].

Таблиця 1.1 – Трактування визначення «сталий розвиток» науковцями

Автор	Визначення, джерело
Доповідь «Наше спільне майбутнє» (1987 р.)	«...розвиток, при якому нинішні покоління задовольняють свої потреби, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти власні потреби, власні потреби» [5]
World Conservation Strategy. IUCN, UNEP, WWF. 1980	«...такий розвиток, який забезпечує реальне поліпшення якості життя людей і в той же самий час зберігає природне розмаїття Землі. Всесвітня стратегія охорони природи», 1980 [33]
Амоша О.І., Антонюк В.П., Новікова О.Ф.	«...розвиток, що забезпечує потреби нинішнього покоління, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти свої власні потреби» [19, с. 23].
Прадун В.П.	«...є такий розвиток, який забезпечує певний тип рівноваги, тобто баланс між всіма складовими елементами інтегрованої екосистеми, насамперед культурної, в т.ч. й агроекосистеми» [17, с. 27].
Тарасенко О.І.	«...керований процес гармонічних, закономірних, цілеспрямованих змін, основними результатами якого є не лише економічне зростання та суспільний добробут, а й ощадне використання всіх видів ресурсів та збереження навколишнього природного середовища» [20, с. 11].
Трегобчук В.М.	«...економічне зростання, за якого ефективно розв'язуються найважливіші проблеми життєзабезпечення суспільства без виснаження, деградації та забруднення довкілля» [21, с.33–34].
Фоміна М.В.	«...збереження фізичних властивостей навколишнього середовища: сталість економічних вигід від використання природних багатств; підтримка незмінної корисності...» [23, с. 20].

Думка науковців [13], яку ми підтримуємо, поняття «сталий» для економічної системи, маємо розуміти як «...структурно збалансований» [13, с.23], тобто розглядати як зміну ключових параметрів системи в допустимих межах, причому не тільки в сторону зростання, а й зменшення також.

Термін «сталий розвиток» відносився спочатку до економіки в цілому, маючи на увазі такий розвиток, при якому поточні потреби задовольняються без заподіяння шкоди майбутнім поколінням.

Однією з подій, яка визначила зв'язок і вплив взаємозв'язаних між собою економічних, екологічних і соціальних проблем стала конференція Організації Об'єднаних Націй (ООН) з навколишнього середовища (Стокгольгом, 1972 р.). В подальшому після плідної наукової праці було прийнято Концепцію сталого розвитку і набуло поширення визначення концепції сталого розвитку - як «...розвитку, що задовільняє сучасні потреби суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовільняти свої власні потреби» [5].

Пізніше зарубіжні та вітчизняні науковці активізували свої дослідження, у ході яких виникло достатньо різних дефініцій цього поняття, його тлумачення. У сучасних трактуваннях підкреслюються три аспекти сталого розвитку: економічний, екологічний і соціальний – так званий ЗР (People, planet, profit - люди, планета, прибуток). Вперше така концепція, що отримала назву triple bottom line (концепція триєдиного підсумку), була запропонована в 1994 році Джоном Елкінгтон [27]. Діяльність і звітність компаній в цих сферах визначає рівень їх сталого розвитку, що характеризує в деякій мірі ступінь відповідності розвитку компанії загальної концепції сталого розвитку. Деякі з науковців поглиблюють свої дослідження, розглядаючи сталий розвиток на різних рівнях, що є логічним, оскільки забезпечення гармонійного розвитку в цілому неможливе без гармонізації на всіх рівнях.

У 2015 р. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року, яка

відображає набір цілей міжнародного рівня: викорінення злиднів та голоду, забезпечення національної та міжнаціональної рівності, широке використання екологічно безпечних моделей виробництва та споживання, захист природних екосистем тощо [28].

Глобальні цілі сталого розвитку (далі по тексті ЦСР), які набули чинності у січні 2016 року - це загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всі людей у світі [34]. Були визначені 17 цілей, які охоплюють різні сфери, зокрема кліматичні зміни, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість тощо. Цілі є взаємопов'язаними - ключем до успіху в одній із них є вирішення питань, загалом пов'язаних із іншими [34].

ЦСР спрямовані на правильний вибір з метою стабільного підвищення якості життя та містять чіткі орієнтири та цільові показники, які всі країни мають запровадити відповідно до власних пріоритетів і екологічних проблем світу загалом. ЦСР є інклюзивним порядком денним.

Наш стратегічний план зосереджується на основних сферах, таких як боротьба проти бідності, демократичне управління та миробудівництво, кліматичні зміни та ризики стихійних лих, економічна нерівність. Досягнення ЦСР потребує партнерства державних органів, приватного сектора, громадянського суспільства і громадян, завдяки чому прийдешнім поколінням ми залишимо планету у кращому стані [34].

У науковій літературі найчастіше використовується концепція потрійного критерію, згідно якої стійкий розвиток розуміється як суспільний прогрес, що враховує не тільки фінансову складову, але також і соціальне середовище та екологічну безпеку [29, 31]. Іноді додатково до трьох класичних компонент додається інституційне середовище [25, 26]. Така думка підкреслює значимість політичної волі у досягненні сталого розвитку, що реалізується через запровадження нових інституційних норм Проте слід зазначити, що правові норми регулюють як економічну, так і екологічну та

соціальну сфери життя суспільства. Це дозволяє говорити про їхню інтегрованість у класичну тріаду сталого розвитку.

Дедалі більше дослідників поруч із терміном «стійкий розвиток» використовують термін «стійкість розвитку». Він сприймається як досягнення певного динамічного соціо-еколого-економічного балансу, коли економічне зростання супроводжується суспільним прогресом і не завдає довкіллю шкоди, що перевищує її можливості до самовідновлення. «Стойкий розвиток» при цьому розглядається як шлях до досягнення такого цільового балансу [32].

Якщо говорити про територіальні утворення, то з одного боку, це складна соціально-економічна система, яка формується під впливом внутрішнього середовища з економічної, соціальної та екологічної підсистем, з іншого ж боку, вона сама є підсистемою в більш високій ієрархії.

Виходячи з цього положення, можна говорити про стійкість територіальної соціально-економічної системи як багаторівневої категорії, яка формує різні види стійкості.

Економічна стійкість – це здатність економічної системи території підтримувати свій стан на заданому рівні за допомогою ефективного використання наявних ресурсів і факторів, що визначають позитивну траєкторію розвитку території, а також здатність повертатися в рівноважний стан при виникненні економічних загроз [32].

Соціальна стійкість – це створення передумов, які сприяють зростанню якості життя та платоспроможності населення, комфортних умов проживання, доступності суспільних благ, що сприяють розширенню можливостей вибору і захищеності інтересів кожного індивідуума, які можна досягти в разі збалансованого соціально-економічного розвитку територіальних утворень [32].

Екологічна стійкість – це забезпечення цілісності природних систем території, життєздатності її екосистем, що визначають глобальну стабільність природного і створеної людиною середовища [32].

Як слушно зауважує професор Солових В.Д., якщо казати про одну з концепцій сталого розвитку, то він «...залежить від балансу інтересів, що породжуються в економічній, соціальній та екологічній сферах суспільного буття. Тут можливі декілька ситуацій. Перша, коли досягнуто баланс між соціальною та економічною сферою (такий вид розвитку призводить до занедбання навколишнього середовища і з протягом часу - до вичерпання природних ресурсів).<<...>> Друга, коли досягається баланс між соціальною та екологічною сферами (зберігаються ресурси та навколишнє середовище. Проте не забезпечується вироблення достатньої кількості ресурсів, необхідних для життєдіяльності суспільства). <<...>> Третя ситуація, коли досягається баланс між економічною та екологічною сферою. Мова йде про стійкий розвиток, коли економічна сфера знаходиться у постійному розвитку, а довкілля зберігається. <<...>> І остання ситуація, коли досягається баланс між економічною, екологічною і соціальною сферами суспільного життя. Мова йде про життєздатний (сталий) розвиток» [18, с.16-17].

На основі аналізу різних підходів до визначення поняття сталого розвитку, представлених в академічній літературі, пропонується наступне визначення: сталий розвиток (регіону, територіальної громади) - це підхід до управління, заснований на створенні довгострокових цінностей для широкої групи стейкхолдерів, що включає, серед інших, майбутні покоління, шляхом управління економічними, екологічними і соціальними чинниками.

Оскільки інституційне середовище, в якому існують ключові регіональні стейкхолдери, визначає специфіку економічної поведінки зацікавлених сторін і, як наслідок, впливає на структуру їх цінностей, доцільно розглядати ціннісне управління в розрізі наступних груп регіональних стейкхолдерів: населення, бізнес-спільнота, органи державної влади [14, 16].

Така думка узгоджується з виділенням ключових економічних агентів у класичній економічній теорії (домогосподарства, фірми, держава).

Теоретичний базис цієї теорії містить формулювання ключових цілей економічних агентів:

- для населення – максимізація корисності та можливість задоволення широкого кола потреб;
- для бізнесу – максимізація прибутку;
- для органів державної влади – максимізація суспільного добробуту за рахунок створення сприятливих умов існування у суспільстві.

Розгляд ціннісного підходу через призму концепції сталого розвитку неминуче веде до трансформації базових цілей економічних агентів у бік:

- для населення - відповідального споживання,
- для бізнесу - відповідального виробництва,
- для держави -- відповідального управління.

При цьому ключові компоненти концепції сталого розвитку можуть бути розкриті таким чином:

- економічна сфера надає безліч товарів та послуг для задоволення різноманітних потреб населення, фірм та державних органів;
- екологічна сфера характеризується сприятливим довкіллям для існування та достатністю природних ресурсів;
- соціальна сфера забезпечує рівність можливостей, соціальну справедливість та соціальну захищеність населення, гідну якість життя [12].

Для оцінки сталого розвитку регіонів з позиції ціннісного підходу необхідно сформулювати уявлення про специфіку досягнення цілей стейкхолдерів через їх інтереси у господарській діяльності, визначивши змістовні особливості цих інтересів.

Огляд наукової літератури [15, 24] показав, що цінності населення реалізуються:

- економічні – через прагнення покращити майновий стан та зростання можливостей задовольняти матеріальні та нематеріальні, у тому числі культурні, потреби;

- екологічні – шляхом підвищення раціональності використання природних ресурсів та захисту навколишнього середовища для забезпечення екологічно сприятливих умов життєдіяльності;

- соціальні – за допомогою задоволення соціальних потреб населення у охороні здоров'я, освіті, охороні правопорядку та інших соціальних послугах.

Бізнес-спільнота реалізує цінності таким чином:

- економічні – через збереження капіталу та підтримання безперервного довгострокового функціонування;

- екологічні – через зацікавленість у зниженні екологічної інтенсивності господарської діяльності та, як наслідок, рівня екологічного оподаткування регіонального бізнесу;

- соціальні – шляхом прагнення до стабільності та безконфліктності соціального бізнес-середовища.

Для органів регіональної державної влади реалізація зазначених цінностей означає:

- економічних – забезпечення достатності регіонального бюджету та стимулювання зростання податкових та неподаткових доходів бюджету, що сприяє економічній стійкості;

- екологічних – стимулювання суб'єктів господарювання до зниження екологічного навантаження, здійснення діяльності з державного моніторингу стану навколишнього середовища для запобігання екологічних надзвичайних ситуацій та покращення стану навколишнього середовища;

- соціальних – гарантоване виконання державних соціальних зобов'язань перед населенням та бізнес-спільнотою, забезпечення рівних можливостей для всіх громадян та підтримання соціальної стабільності у суспільстві.

Критерії сталого розвитку розробляються як в безпосередньо у середовищі, так і в окремих академічних дослідженнях. Наявність критеріїв необхідна, з одного боку, для визначення мети, з іншого боку - для оцінки дій стейкхолдерами. Для кількісної характеристики цього аспекту діяльності

використовується поняття «рівень сталого розвитку», і в загальному вигляді визначається як розрахункова величина, що визначає ступінь відповідності характеристик діяльності критеріям оцінювача. Даній проблематиці присвячено багато робіт сучасних українських та зарубіжних учених, а також викладені на міжнародних конференціях і симпозіумах, програмах розвитку країн і регіонів, доповідях всесвітніх організацій. Однак, до цього часу не розроблено єдиного механізму оцінки сталого розвитку територіальної громади.

Для вимірювання, оцінки та планування компонентів сталого розвитку (економічної, соціальної та екологічної) доцільно використовувати як абсолютні, так і відносні показники. Кількість показників може варіюватися в досить широких межах залежно від завдань дослідження.

Резюмуючи вищесказане, можна стверджувати, що концепція сталого розвитку у контексті регіональної економіки орієнтована на досягнення позитивних змін у реалізації економічного потенціалу регіону, забезпечення екологічної безпеки та соціальної стабільності у суспільстві. Саме суспільство, з погляду економічної науки, є сукупністю економічних агентів, що взаємодіють між собою для реалізації своїх цілей та задоволення власних інтересів. Будучи власниками трудових, фінансових, інноваційних, природних ресурсів, безпосередніми учасниками процесів в економіці, власниками інтересів та цінностей в економічних відносинах, економічні агенти або стейкхолдери територій здатні значно впливати на стійкий регіональний розвиток.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ РУЖИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

2.1. Загальна характеристика Ружинської селищної ради

Дослідження проводилося за матеріалами РСР – органа місцевого самоврядування, який представляє Ружинську територіальну громаду (далі по тексту Ружинська ТГ), утворену в червні 2020 року. РСР є юридичною особою та здійснює від імені Ружинської громади та в її інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування, визначені законодавством України.

Територія Ружинської громади (адміністративний центр – смт. Ружин) входить до складу Бердичівського району Житомирської області. До складу Ружинської громади входить 37 населених пунктів, в тому числі: 1 смт. Ружин та 36 сіл. Територія Ружинської громади складає 731.6 км², що становить 2,5 % від території Житомирської області.

Територія громади межує на сході з Білоцерківським районом Київської області, на заході з Хмельницьким районом Вінницької області, на півдні – з Вінницьким районом Вінницької області, на півночі з Житомирським районом Житомирської області.

Основним багатством громади є родючі ґрунти. Площа лісового фонду становить 5803,2 га, переважають ліси змішаного типу. Площа земель водного фонду – 2098,07 га. Площа земель в межах населених пунктів – 8389,43 га.

Ружинська земля багата на корисні копалини, серед яких є поклади граніту, глини, піску, каоліну, що дає можливість розвитку підприємств будівельної індустрії.

Бюджет громади формується у відповідності до чинного законодавства - Бюджетного Кодексу України і входить до зведеного державного бюджету України.

Доходи Ружинської селищної ради за 2021 рік склали у сумі 187,8 млн. грн. (при запланованих 168,2 млн грн.) [37].

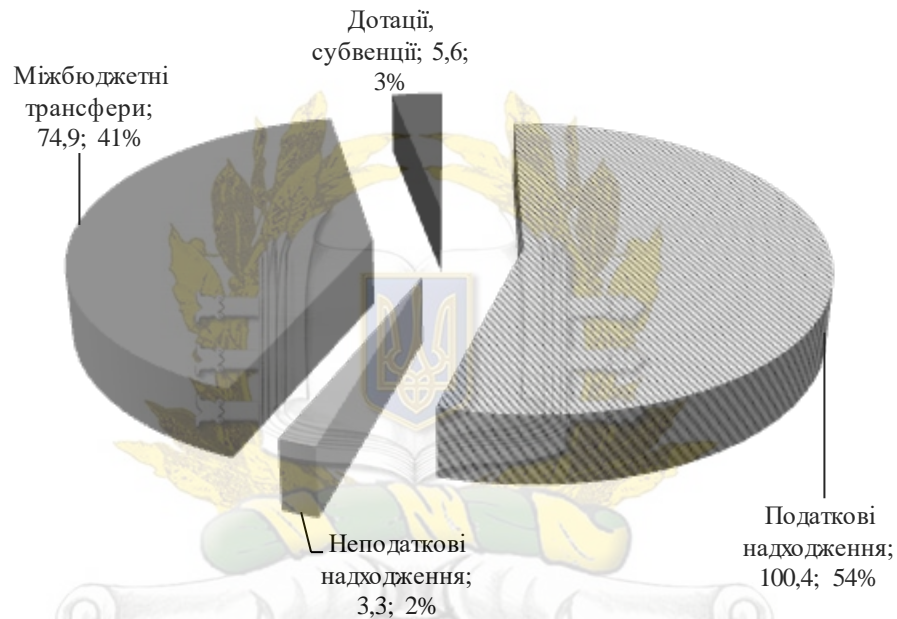

Рисунок 2.1 – Структура доходів бюджету Ружинської селищної ради за 2021 р.; у млн. грн., % [37]

Найбільший обсяг належить податковим надходженням, які склали 100,4 млн. грн. (54%), а решта належить офіційним трансфертам - 74,9 млн. грн. або 41%, неподатковим надходженням – 3,3 млн. грн. або 2 %; дотації, субвенції склали 5,6 млн. грн. або 3%.

Результати проведеного аналізу свідчать про пряму залежність бюджету Ружинської селищної ради в 2021 р. від податкових надходжень.

У структурі видатків селищного бюджету (рис. 2.2) протягом 2021 р. найбільші обсяги спрямовані на державне управління - 35,2 % від загального обсягу видатків, освіту (надання дошкільної та шкільної освіти) - 20,2 % та благоустрій - 12,1 %.

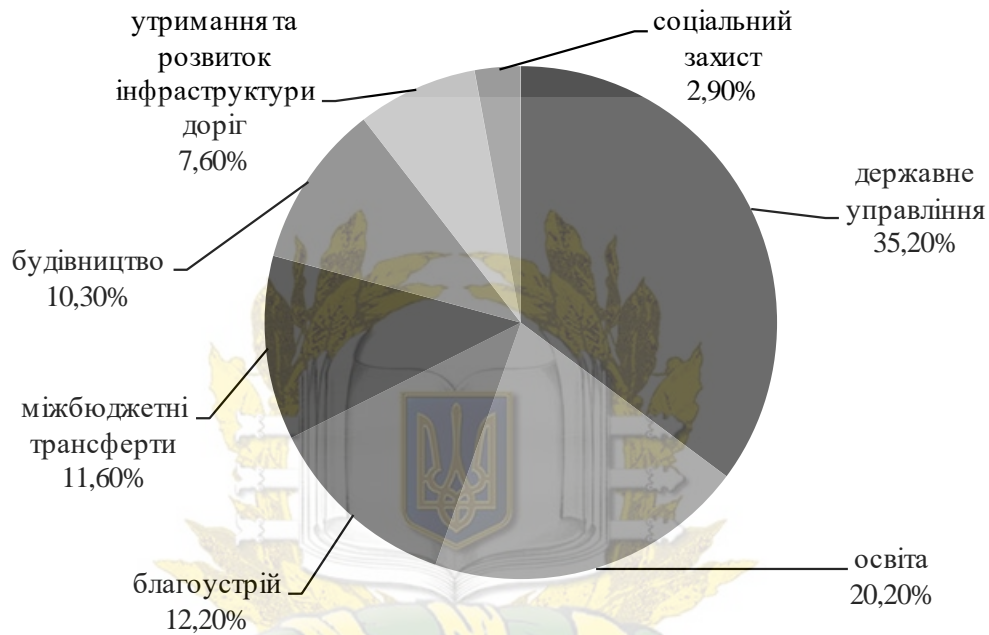

Рисунок 2.2 – Структура видатків селищного бюджету Ружинської селищної ради за 2021 р., % [37]

Бюджет є головним фінансовим документом громади, план надходження та використання фінансових ресурсів для забезпечення запланованих завдань і покладених функцій, які здійснюють органи місцевого самоврядування протягом бюджетних років.

Ружинська СР є виконавчим органом державної влади селища, який здійснює управління розвитком економіки регіону і контроль над виконанням прийнятих програм і складається з фінансового управління, 9 відділів (правового та фінансово-господарського забезпечення, земельних відносин, сільського господарства та екології, освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення, державної реєстрації, організації надання адміністративних послуг, молоді, спорту, культури та туризму та загального відділу) та 4 секторів - містобудування, архітектури та будівництва, у справах дітей, з кадрової роботи та організаційної роботи.

Функції Ружинської СР, як публічного органу управління можна об'єднати в наступне:

- сприяння розвитку регіонального співробітництва суб'єктів діяльності в сфері промисловості, сільського господарства та інших галузей економіки;
- реалізація заходів регіональних складових загальнодержавних проектів;
- участь в межах своєї компетенції в реалізації механізмів, спрямованих на підтримку виробництва і реалізації продукції;
- координація та забезпечення реалізації заходів щодо підтримки діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва;
- сприяння залученню інвестицій;
- аналіз фінансових, економічних, соціальних та інших показників та прогноз розвитку регіону;
- методичне забезпечення органів місцевого самоврядування та сприяння їм у розробці та реалізації заходів щодо розвитку підприємництва, в тому числі на гірських територіях;
- реалізація заходів щодо створення системи навігації та орієнтування в сфері туризму, сприяння в просуванні туристичних продуктів регіону на внутрішньому і світовому туристських ринках, реалізація заходів з підтримки пріоритетних напрямків розвитку туризму, організація і проведення заходів у сфері туризму на регіональному, державному та міжнародному рівні;
- організація заходів щодо фінансового оздоровлення підприємств регіону.

До числа важливих функцій публічного управління економічними процесами Ружинської СР відносяться регулювання і організація контролю над дотриманням прийнятих правил і законів.

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки до публічного управління додається ще одна функція - це розробка і реалізація проектних і нормативних рішень, які особливо важливі при регулюванні економічних і соціальних процесів. На перший план виводиться програмне, методичне та інформаційне забезпечення проектних і нормативних рішень, і в порядку зворотного зв'язку вони служать логічною основою для організації контролю

за ходом реалізації стратегічних і практичних завдань, прийнятих Ружинською СР.

До основних функцій відділів, які займаються соціально-економічним розвитком Ружинської селищної ради входять: взаємодія з підприємствами, організаціями ринкової інфраструктури та фізичними особами з метою вирішення соціально-економічних проблем громади. До числа головних функцій відділів належить вирішення сільськогосподарських проблем, що сприяє зростанню виробництва продукції, яка є сировиною для переробної промисловості і продуктами харчування для населення не тільки району, але й Житомирської області, та багато інших, пов'язаних з соціально-економічним розвитком, інвестиціями, туризмом, сільським господарством, а також міжнародною співпрацею.

Схема управління здається цілком переконливою, але в той же час проблема полягає в тому, що відділи створюються зверху, іноді відсутня продумана юридична база для їх діяльності, дублюються функції, а більшість функцій було просто скопійовано з функцій вищих органів управління.

Але аналіз показує, що існує проблема старіння функцій, так що в кінцевому рахунку така організаційна структура не сприяє чіткій та адекватній організації та функціонуванню системи публічного управління на рівні селищ.

Система управління економікою регіону - складний механізм, є сукупністю взаємопов'язаних і взаємодіючих організаційно-економічних компонентів. Цей механізм включає в себе існуючі органи управління, які виконують певні для них функції і мають стратегічні цілі, а також принципи, методи, технології і інструментарій їх досягнення. Організаційно-економічний механізм управління регіональною економікою та його дія спрямовані на створення умов для розвитку регіону.

2.2. Оцінка діяльності Ружинської селищної Ради

Проведемо оцінку діяльності Ружинської громади в трьох напрямках: економічному, соціальному та екологічному.

Основними завданнями управління економікою Ружинської СР є забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку громади, зокрема її депресивних територій, до яких належать сільські території. Структурні підрозділи Ружинської СР зобов'язані сприяти проведенню економічних реформ, забезпеченню раціонального використання виробничо-технічного потенціалу, природних, трудових і фінансових ресурсів. Підрозділи управління економікою виконують також певні функції щодо реалізації міжнародних та зовнішньоекономічних зв'язків. Для ефективного розв'язання управління економічним комплексом необхідно, в першу чергу, оперативно оцінювати ситуацію в економіці.

Основною галуззю економіки є сільське господарство. Це зумовлено тим, що площа земель сільськогосподарського призначення складає 60877,3 га. – 81% загальної площі, з них сільськогосподарських угідь – 59723,27 га. Проте, загальні обсяги сільського господарства в економічній системі Житомирської області невеликі (табл. 2.1)

Таблиця 2.1 – Обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції Житомирської області, млн. грн. [35; 36]

Район	Рік						Відхилення, +/- 2021 р. від 2016 р.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ружинська ТГ	х	х	х	х	х	1,60	х
Бердичівський	569,77	601,80	654,35	698,80	706,51	662,46	+92,69
Житомирський	569,97	602,10	549,25	649,85	725,62	557,36	-12,61
Коростенський	5,61	4,90	5,21	8,41	6,71	5,01	-0,60
Новоград-Волинський	26,93	45,85	42,14	34,63	35,34	33,03	+6,11
Всього	1173,52	1255,96	1252,07	1393,14	1475,77	1259,46	+85,94

У галузевій структурі сільського господарства переважає рослинництво.

Аграрний сектор громади спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур, в тому числі цукрових буряків, кормових культур. Сільськогосподарські підприємства нарощують площі посіву сільськогосподарських культур та займаються тваринництвом.

В сучасних ринкових умовах найперспективнішим напрямом розвитку сільського господарства є виробництво органічної, екологічно чистої м'ясо-молочної продукції. Але для того, щоб господарська діяльність була економічно ефективною і не наносила шкоди екології, потрібно застосовувати тільки найкращі методи господарювання. Багаторічна практика сільськогосподарського виробництва показує, що господарювання відсталими методами на екологічно вразливих територіях часто приносить більше шкоди, ніж користі. В кінцевому результаті, примітивні технології приводять до нищення унікальних екосистем і суперечать принципам сталого (збалансованого) розвитку краю.

Найбільшими сільськогосподарськими підприємствами, що здійснюють діяльність на території громади є: «Сігнет центр» (5800 га), філія «Бистрицька» ТОВ СП «Нібулон» (3300 га), ТОВ ПК «Зоря Поділля» (3244 га), СВК «Ружинський» (3000 га), ТОВ ДП «Рогачівське» (1785 га), ПП «Ташір» (1200 га), СФГ імені «Мічуріна» (1300 га), СФГ «Україна» (1300 га), ДП «Немиринецьке», ТОВ МТС «Агро» (849 га).

На території Ружинської громади працює: 1040 суб'єктів малого та середнього підприємництва: 328 юридичних та 712 фізичних осіб-підприємців. Розвиток малого бізнесу у сільських районах потребує особливої уваги з боку владних структур.

У промисловості найбільшу питому вагу займають підприємства виробничої та переробної галузі:

- переробка молока та виробництво молочної продукції. Стабільно працює підприємство ДП «Ружин-молоко», нарощуються обсяги

виробництва та розширюється клієнтська база. Підприємство забезпечує 224 робочих місць.

- виробництво хліба та хлібобулочних виробів. ДП «Береніка» у с. Немиринці налагоджено сучасне виробництво 30-ти видів хліба та хлібобулочних виробів. Підприємство забезпечує 45 робочих місць.

- виробництво цегли керамічної. На території громади зареєстровані 2 підприємства, основним видом діяльності яких є виробництво цегли керамічної: ТОВ «Ружинська будівельна кераміка» забезпечує 30 робочих місць, ТОВ «Білцегла» на даний час не працює (планує відновити діяльність у 2021 році).

- реалізація м'яса та комбінованого виробництва. Стабільно працює філія «Бистрицька» ТОВ СП «Нібулон» в с. Бистрик.

Тблиця 2.2 – Динаміка обсягів реалізованої промислової продукції підприємствами Ружинської ТГ за 2016-2021 рр., млн. грн. [35; 36]

Район	Рік						Відхилення, +/- 2021 р. від 2016 р.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ружинська ТГ	х	х	х	х	х	30,00	х
Всього по Бердичівському району	2072,0	1293,1	1778,5	2225,0	3498,4	4119,5	+2047,50
Житомирська область	25142	34741	37267	48834	75147	69272	+44130
% в області	8,24	3,72	4,77	4,56	4,66	5,95	-2,29

На території громади функціонує 79 закладів торгівлі (продовольчі та промислові магазини), 1 АЗС, 6 СТО, 11 аптек та 18 закладів громадського харчування (кафе, ресторани, їдальні тощо).

На території громади газифіковано 92 % населених пунктів.

Телефонним зв'язком забезпечені всі населені пункти громади.

Підключення до інтернет мережі на 85% населених пунктів буде забезпечено в 2022 році (громада планує подати заявку на отримання субвенції від Міністерства цифрової трансформації на підключення всіх населених пунктів громади до інтернету).

Послуги в сфері житлово-комунального господарства надає МКП «Господарник».

Туризм, в Житомирській області взагалі грає велику роль. Загальний обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору в Україні в 2020 році склав 130,6 млн. грн, в тому числі в Житомирській області - 5,6 млн. грн. В області розвиваються практично всі види туризму, особливо поширений сільський, спортивний, рекреаційний екологічний (зелений) туризм.

Нажаль, не зважаючи на наявність великої кількості історико-культурних пам'яток, транзитного розташування розвитку туризму в Ружинській громаді не приділяється уваги. Туризм міг би забезпечити робочими місцями сотні мешканців сільських територій, а десяткам тисяч дати можливість оцінити культурну самобутність народу, а також багатство природи.

Таким чином, для ефективного публічного управління розвитком економічного комплексу в Ружинській СР створені організаційні структури. Окрім того залучаються наукові, підприємницькі структури, а також громадські організації для сприяння сталого розвитку території. Оптимальний варіант формування економічного комплексу територій значною мірою залежить від структури управління, що склалася в області та районах, а також в територіальних громадах та від взаємодії суб'єктів розвитку.

Управління соціальним розвитком вимагає скоординованої діяльності органів влади всіх рівнів, некомерційних організацій та комерційних компаній відповідно до їх повноважень. Завданням публічного управління соціальним розвитком стає формування інституційного середовища для розкриття людського капіталу, інтеграції територій в соціальний простір країни, тобто не лише створення адекватних сучасним вимогам інституційних умов, але і використання нових підходів до управління просторовим розвитком.

В структурі Ружинської СР в частині управління соціальним розвитком та соціальної підтримки населення присутні відділи, які займаються питаннями освіти, науки та молодіжної політики, охорони здоров'я, розвитку громад та територій, дорожнього, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури, соціальної політики та культури, національностей та релігій і справами дітей.

На території Ружинської громади функціонують:

– заклади охорони здоров'я, а саме:

КНП «Ружинська центральна лікарня»; КНП «Центр ПМСД», до складу якого входять: Ружинська Центральна Амбулаторія ЗПСМ; 6 амбулаторій загальної практики сімейної медицини (АЗПСМ), 8 фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАП) та 13 фельдшерських пунктів (ФП).

– 37 закладів освіти, а саме: 2 гімназії (Ружинська, Білилівська), 10 загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів, 5 загальноосвітніх навчальних закладів I-II ступенів, 1 загальноосвітній навчальний заклад I ступенів, 17 дошкільних навчальних закладів, 2 заклади позашкільної освіти: 1 будинок дитячої творчості, 1 музична школа (має дві філії).

– 55 закладів культури: 15 будинків культури, 11 сільських клубів, 29 бібліотек (з них 9 тимчасово не працюють).

1 заклад фізичної культури – дитячо-юнацька спортивна школа.

Умови сільських територій визначають необхідність значної присутності держави в соціальній сфері, в співвідношенні з іншими регіонами, що диктуються причинами, в основі яких лежить, наприклад, відсутність належної інфраструктури, периферійність. Методи управління також мають значні відмінності від методів на інших територіях, а роль сільських територій в розвитку країни спонукає їх виділення в окремий об'єкт політики. Це потребує вирішення першочергових завдань:

- типологізації проблем соціального розвитку;

- зниження диференціації сільських територій, а також їх населення за соціальними показниками;

- створення механізму управління, що сприяє умові компенсації підвищених витрат відтворення капіталу на сільських територіях.

Показники якості життя в різних регіонах України різняться іноді в рази, що призводить до зростання соціального розшарування і соціальної напруженості, стимулює міжрегіональні міграційні потоки, які послаблюють економіку відстаючих регіонів. Тому особливої актуальності набуває проблема згладжування регіональних відмінностей, особливо серед сусідніх територій, близьких за географічним положенням, кліматом, національним складом населення і структурі економіки. Для вирішення цього завдання необхідно, в першу чергу, провести діагностику ситуації, що склалася і виявити ключові фактори, що визначають відмінності сільських регіонів за якістю життя.

Чисельність населення, його динаміка і статево-вікова структура – одні з найважливіших показників характеристики соціально-економічного розвитку регіону. Станом на 01.01.2022 року загальна кількість населення Ружинської громади становить 20487 осіб, у тому числі смт. Ружин 4418 осіб.

Вікова структура населення співмірна з іншими областями України – високою є частка населення у працездатному віці (близько 60,0%, при цьому працюючого населення – лише 19%). Низька частка дітей (14%) свідчить про поступове старіння населення (про що говорить і 26% пенсіонерів) та зниження у майбутньому частки населення у працездатному віці поряд зі зростанням чисельності населення у віці 65 років і старше.

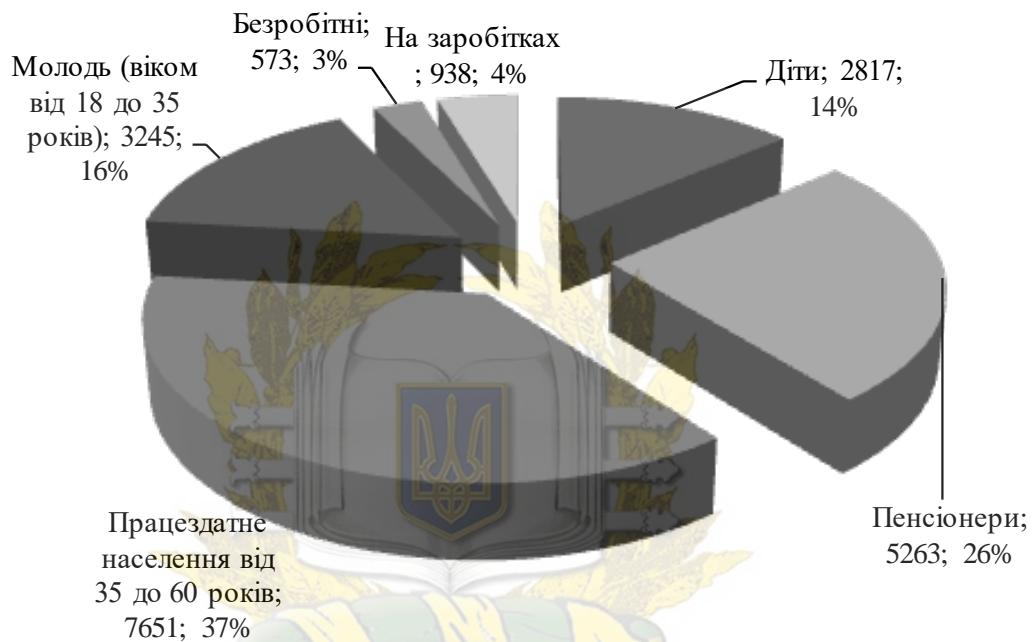

Рисунок 2.3 – Структура населення Ружинської селищної ради станом на 01.01.2022 р., в чол. і % [37]

Середня очікувана тривалість життя при народженні (66 років для чоловіків та 76 років для жінок) співмірна із середніми показниками по країні. Сумарний коефіцієнт народжуваності на території Ружинської селищної ради є дуже низьким (1,031 народжень в середньому на 1 жінку).

Для Ружинської селищної ради характерні низький коефіцієнт народжуваності (8,4%) та високий коефіцієнт смертності населення (21%), які в сумі дають від'ємний показник (скорочення) чисельності населення.

Демографічна місткість сільської території має можливості до розширення, оскільки щільність населення у селах майже у 2 рази є нижчою до середньообласного показника. Однак, за даними статистики за останні 10 років чисельність постійного населення у сільських районах має тенденцію до зниження (рис. 2.4).

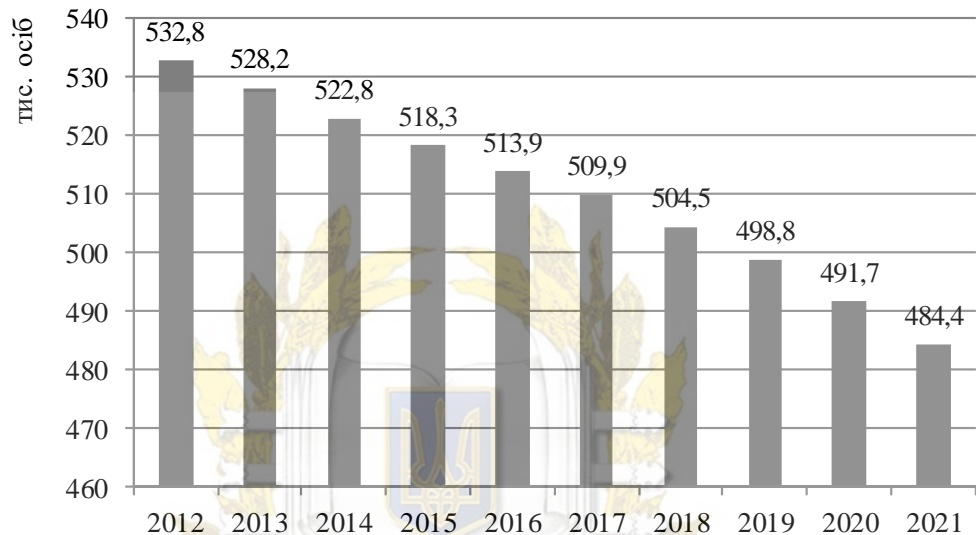

Рисунок 2.4 – Динаміка чисельності постійного сільського населення у Житомирській області, тис. осіб [36]

Вагомим чинником підвищення матеріального добробуту населення є заробітна плата. Аналіз показників свідчить, що за 2021 рік середньомісячний показник заробітної плати у Ружинській селищній раді був нижчим за обласний показник. Поряд з матеріальним стимулюванням важливою соціальною складовою є житлове забезпечення населення. В цілому Загальна площа прийнятих в експлуатацію житлових будівель в області в 2021 році в порівнянні з 2016 роком зменшилася на 0,6 м² (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Загальна площа прийнятих в експлуатацію житлових будівель за 2015-2020 рр, тис. м² [35; 36]

Район	Рік						Відхилення, +/- 2020 р. від 2015 р.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ружинська ТГ	х	х	х	х	х	4,1	х
Всього по області	118,04	137,77	119,94	92,81	92,31	117,44	-0,60

На початок 2021 р. житловий фонд Житомирської області становив 26,9 млн. м² загальної площі, в тому числі на Ружинську ТГ припадає 1,8% середньообласного показника (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка житлового фонду в розрізі сільських районів Житомирської області, тис. м² [35; 36]

Район	Рік						Відхилення, +/- 2020 р. від 2015 р.
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Ружинський	х	х	х	х	х	494	х
Всього по району	4663	4972	5344	5478	5501	5601	+938
По області	22525	23560	25280	26209	26405	26912	+4387
У %	м	х	х	х	х	1,8	х

При цьому забезпеченість населення житлом має тенденцію до зростання. Станом на 1 січня 2021 р. порівняно з 2016 р. середній розмір загальної площі житла на одного жителя зріс.

Таким чином, показники соціального розвитку характеризують якість життя населення, рівень задоволення його основних потреб і умови для розвитку людського потенціалу кожного члена суспільства. Головною цінністю Ружинської ТГ є людина і всі зусилля Ружинської СР спрямовані на поліпшення якості життя, створення кращих умов для всебічного і гармонійного розвитку особистості і її самореалізації.

Проведений аналіз соціальної складової Ружинської ТГ дозволив сформулювати завдання сталого розвитку - створити комфортне середовище для життєдіяльності населення в сільських умовах, заснованих на принципах компенсаційності і рівнодоступності, які передбачають відшкодування населенню підвищених фізіологічних втрат від відсутності роботи, або роботи в несприятливих умовах, а також споживання населенням товарів і послуг з урахуванням факторів, які впливають на їх здорожчання. Створення таких умов вимагає оптимізації чисельності населення, регулювання міграційних процесів, забезпечення захищеності населення, вдосконалення системи компенсацій, з урахуванням впливу «сільських»

факторів, поліпшення умов життя, доопрацювання правової бази з надання підтримки населенню і зростання доходів населення за рахунок перерозподілу на користь регіону.

Серед важливих напрямків в концепції сталого розвитку є екологічний розвиток. Управління екологічним розвитком Житомирської області покладено на Управління екології та природних ресурсів ОДА. В Ружинській селищній раді покладено на Відділ сільського господарства та екології, який здійснює контроль за використанням земель на території громади відповідно до земельного законодавства.

Території Ружинської ТГ вважаються відносно екологічно чистими, оскільки на даній місцевості практично відсутні великі промислові підприємства, автостради, які забруднюють навколишнє природне середовище. Територія має обмежену порізаність автострадами, але має високу розораність ґрунтів.

Територія Ружинської ТГ є важливою частиною екологічного, економічного, культурного та рекреаційного середовища проживання людини.

Серед проблем охорони природи і екології першорядною є біорізноманіття. Сільські території є цінним джерелом біологічного різноманіття, але в останні роки вони мають істотні зміни, піддаючись антропогенному руйнуванню, що призводить до зникнення цінних видів рослин, а збережені ж види малопродуктивні. Особливо піддаються впливу кормові трави. Вплив людини на луги став настільки потужним, що вони втратили стійкість до процесів антропогенної трансформації і втрачають найважливішу властивість - самопоновлення. У зв'язку з цим скорочуються площі популяцій цінних трав, що порушує взаємозв'язок природної системи. Інтенсивне і нераціональне використання природних кормових угідь призвело до широкого поширення деградаційних процесів. Особливого значення набуває завдання по комплексній інвентаризації природних кормових угідь з урахуванням їх господарсько-ціннісних особливостей.

Традиційне сільське житлове будівництво і побут пристосоване до суворих умов. Тому важливою екологічною проблемою є вкрай повільне впровадження сучасних енергозберігаючих технологій в сільському житловому будівництві і побуті. Традиційне пічне опалення дровами і кам'яним вугіллям більшості будівель потребує значної кількості палива, має вкрай низький коефіцієнт корисної дії і значно забруднює атмосферу. Перехід у будівництві на широке застосування теплоізоляційних матеріалів та заміна застарілих опалювальних систем на сучасні енергозберігаючі котли дала б можливість значно зменшити використання деревини на паливо.

Більшість сільських садиб не мають автономного водопроводу і каналізації. Відсутність автономних очисних споруд і системи збору та переробки твердих побутових відходів постійно наносить велику екологічну шкоду навколишньому природному середовищу.

Для більш повного розуміння стану розвитку громади проведено СВОТ-аналіз Ружинської територіальної громади (Додаток А).

Таким чином, екологічний аспект сталого розвитку сільських територій включає в себе збереження реальних можливостей для теперішніх та майбутніх поколінь задовольняти свої основні життєві потреби, забезпечення екологічної безпеки, широке використання біотехнології, перехід до альтернативної енергетики, вдосконалення адміністративних, економічних та правових методів захисту природи, збереження біологічного різноманіття, екологовиховну роботу. Економічні аспекти сталого розвитку полягають у розумному поєднанні державної і приватної власності, цивілізованої ринкової економіки, демонополізації та вільної конкуренції виробників і продавців, виробництві сільськогосподарської і промислової продукції в кількостях, достатніх для задоволення основних життєвих потреб людини.

РОЗДІЛ 3

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РУЖИНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ

3.1. Пріоритетні напрямки та ініціативи Концепції сталого розвитку Ружинської СР

У схемі управління економічним розвитком, на наш погляд, недостатньо опрацьовані шляхи найбільш ефективної реалізації природно-економічного потенціалу та комбінації чинників розширеного відтворення із застосуванням інноваційної моделі регіональної економіки. Йдеться про нездатність старої структури управління економікою забезпечити конкурентоспроможність регіону з використанням взаємовигідного міжрегіонального співробітництва та входу регіональної економіки в систему світогосподарських зв'язків. Тому необхідність модернізації діючої системи публічного управління є очевидною.

Основним структурним елементом нової моделі повинен бути механізм управління, який буде розглядатися як процес впливу на економічні суб'єкти в напрямку підвищення ефективності їх діяльності з використанням організаційно-економічного інструментарію.

Підкреслимо, що в процесі модернізації схеми необхідно в найбільш «рухливу» частину системи управління включати цілі, які відповідають цілям реалізованої соціально-економічної політики. Аналіз діючої системи управління економікою регіону і її оцінка дозволяє визначити деякі закономірності, які проявляються при трансформації регіональних організаційних структур управління економікою. До їх числа відносяться:

- 1) істотна залежність розвитку регіонального господарства і його основних галузей від характеру і інтенсивності впливу рішень вищестоящих рівнів влади;

2) модернізація системи та підвищення її ефективності пов'язані з задоволенням спільних інтересів регіонального господарства і органів управління економікою;

3) організаційна структура та дії органів управління вважаються ефективними, якщо дозволяють проводити системний аналіз розробки механізмів підготовки і прийняття рішень, що сприяють інтенсифікації процесу соціального розвитку регіону.

Слід зазначити, що ефективність управління багато в чому залежить від професійного рівня працівників регіонального управління, які, по суті, визначають ступінь реалізації природно-економічного та людського потенціалу регіону.

Не менш важливим завданням, яке потрібно вирішити в процесі модернізації системи управління економікою регіонів, є уточнення функції кожного підрозділу органів публічного управління.

Результативність заходів державної політики залежить від ефективності управління та співробітництва у вирішенні поставлених завдань між усіма зацікавленими партнерами.

В Ружинській селищній раді, як і в Україні в цілому, є низка соціально-демографічних проблем. Можна стверджувати, що демографічна ситуація негативно впливає на формування трудового потенціалу досліджуваної району. Природний приріст залишається від'ємним, хоча смертність дещо знижується, але залишається високою; народжуваність населення за останні декілька років також знижується. Для поліпшення демографічної ситуації в Ружинській селищній раді необхідно підвищувати якість життя. За останні роки спостерігаються великі масштаби зовнішньої міграції, зокрема висококваліфікованих спеціалістів, що має негативні наслідки і потребують втручання держави та розробки системи заходів щодо регулювання зовнішньої міграції. Для цього потрібно зусилля спрямувати на подолання кризових явищ в економіці; не допускати заборгованість з виплати заробітної плати; фінансувати пріоритетні галузі економіки і науки; ліквідувати розрив

між рівнем життя висококваліфікованих робітників в Україні та рівнем їх життя за кордоном. Збереження кваліфікаційного потенціалу держави необхідно розглядати як складовий елемент економічної безпеки держави.

Як було зазначено вище, на території Ружинської ТГ діє велика кількість малих підприємств (МП). Більшість робочих місць, створених МП, відносяться до сфери послуг, на яку в даний час припадає дві третини економічної активності і зайнятості. Невеликі компанії спеціалізуються, зокрема, в таких галузях, як оптова та роздрібна торгівля, готельне і ресторанна справа, комунікації, надання послуг ділового характеру, а також будівництво.

Все більша кількість невеликих компаній діє в таких високотехнологічних галузях, як інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ), а також біотехнологій. Підтримка підприємництва та сприяння швидкому зростанню інноваційних МП є ефективним засобом створення робочих місць, зниження бідності, а також стимулювання розвитку на місцевому та регіональному рівні. МП можуть також зіграти значну роль в просуванні екологічно стійких підходів в силу їх зростаючої ролі в економічному розвитку та забезпеченні робочих місць.

Враховуючи проведений СВОТ-аналіз коли виявлені слабкі сторони, зокрема високий рівень безробіття (767 зареєстрованих безробітних осіб), а в перспективі збільшення кількості безробітних, оптимізація освітньої мережі, а також воєнний стан в країні та перехід на онлайн платформи, які здебільшого вимагають знання іноземних мов, можемо запропонувати організувати в смт. Ружин компанію, основним напрямком діяльності якої стане надання освітніх послуг з вивчення іноземних мов.

Місією компанії буде надання послуг в галузі освіти.

Представлений проект є планом для практичної реалізації бізнес-ідеї «Центру з вивчення іноземних мов» з оборотом 3232,3 тис. грн. на рік і окупністю 3 міс.

Визначимо вартість та час, необхідні для започаткування власної справи – відкриття Центру з вивчення іноземних мов «Ружин», на основі алгоритму державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності (Додаток А).

Річна потреба підприємства у трудових ресурсах та фонд оплати праці відображено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Визначення річної потреби у трудових ресурсах Центру з вивчення іноземних мов «Ружин» [37]

Посада	Якості, необхідні для виконання даного виду діяльності (кваліфікація)	Кількість, чол.	Оклад, 1 чол./міс.	Річний фонд оплати праці (з нарахуваннями 22%), грн.
Директор	Вища економічна освіта	1	18000,00	263520,00
Головний бухгалтер (на аутсорсингу)	Вища економічна освіта		5000,00	60000,00
Адміністратор	Фахова освіта	1	6500,00	95160,00
Викладач	Фахова освіта	2	10000,00	292800,00
Викладач	Фахова освіта	1	15000,00	219600,00
Прибиральниця	Акуратність, бажання працювати	1	5000,00	73200,00
Всього	х	6	х	1004280,00
Фонд основної заробітної плати, тис. грн				944,28
у т. ч. адміністративно-управлінський персонал, тис. грн				358,68
основний операційний персонал, тис. грн				512,40
допоміжний персонал, тис. грн				73,2

Керівник відповідає за розвиток Центру з вивчення іноземних мов, бере активну участь в роботі з постачальниками, бухгалтерією. Основним завданням викладачів буде навчання. Передбачається, що графік роботи двох викладачів буде з 10:00 до 14:00 та з 18:00 до 20:00 без вихідних, оскільки наявність груп у суботу та неділю дозволить обслужити більшу кількість клієнтів. Адміністратори відповідають за прийом дзвінків від клієнтів, ведуть реєстр записів, приймають оплату від клієнтів. Прибиральниці здійснюють прибирання приміщень кілька разів на день.

Для реалізації даного проекту передбачається взяти в оренду приміщення площею 60 м². Планується розмістити навчальні аудиторії та

кабінет директора. Оскільки планується навчати по 2 групи з кожного напрямку – в денну та вечірню зміни (табл. 3.2), потрібно 2 навчальних приміщення: для групових занять, з розрахунку не менше 1,25 м² на 1 учня, та індивідуальних занять.

Таблиця 3.2 – Планова кількість груп [37]

Напрямок	Кількість учнів в групі	Кількість місяців навчання	Кількість занять	Кількість груп
для туристичних поїздок	10	3	36	2
для роботи в туристичному, готельному та ресторанному бізнесі	10	4	48	2
для юристів	5	2	24	2
для технічних цілей	5	1	16	2
група спілкування	10	3	24	2
програми з підготовки здачі іспитів	10	6	72	2
індивідуальна програма	1	6	48	

Одна аудиторія буде спеціалізованою для групових занять з англійської мови (25 м²), де заняття будуть проходити щодня. Друга аудиторія буде використовуватися для індивідуальних занять (15 м²). Цей поділ дозволить грамотно оформити простір і полегшить складання розкладу занять, приклад яких для вечірньої зміни представлено в табл. Додатку Б.

Вартість оренди приміщення з ремонтом на вул. Космічна 45, район Тополя-1 складе в середньому 140-160 грн./м² для смт. Ружин, тобто 9600,00 грн./міс., або 115200 грн./рік.

Обґрунтуємо витрати для ведення діяльності Центру з вивчення іноземних мов «Ружин» і розрахуємо вартість основних засобів, оргтехніки та витратних матеріалів, навчальних матеріалів, які потрібно придбати (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Річні витрати основні та оборотні засоби для Центру з вивчення іноземних мов «Ружин» [37]

Основні та оборотні засоби	Кількість	Ціна	Разом
1	2	3	4
Меблі і техніка:	44	х	63587,00
Стіл (навчальний)	11	1056,00	11616,00
Стіл (для викладача)	2	2560,00	5120,00
Стіл директора	1	3200,00	3200,00
Стіл адміністратора	1	1500,00	1500,00
Стілець	15	699,00	10485,00
Стелаж для книжок	2	1860,00	3720,00
Вішалка для одягу	3	1460,00	4380,00
Тумба офісна	4	654,00	2616,00
Комп'ютер	1	8500,00	8500,00
Принтер	1	3200,00	3200,00
Сейф	1	6500,00	6500,00
Магнітно-маркерна дошка	2	1375,00	2750,00
Навчальні посібники:	35	х	3910,00
English for Lawyers - Сімонок В. П.	5	185,00	925,00
Англійсько-український/українсько-англійський словник	10	95,00	950,00
Розмовник українсько-англійський	10	16,50	165,00
Посібник для підготовки до ЄВІ з англійської мови до магістратури	10	115,00	1150,00
Канцелярські товари	140	х	360,00
Зошити	50	3,20	160,00
Олівці, ручки	50	1,20	60,00
Маркери	20	2,50	50,00
Блокноти	20	4,50	90,00
Всього			67137,00

Розрахуємо загальні затрати підприємства по веденню виробничо-господарської діяльності, врахувавши витрати на започаткування власного бізнесу. Для цього визначимо загальний кошторис витрат підприємства (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Загальний річний кошторис витрат на ведення власного бізнесу [37]

№ з/п	Елементи витрат	Сума, грн.
1.	Вартість започаткування власного бізнесу	3000,00
2.	Рекламні заходи (вивіска, просування в соцмережах, створення сайту-візитки)	20000,00
3.	Основні засоби та матеріали	67137,00
4.	Вартість персоналу	1004280
5.	Витрати на оренду та експлуатацію приміщення	115200
	Разом	1209617
	З них на започаткування бізнесу (п. 1, 2, 3 та 5)	205337,00

Отже, для започаткування бізнесу у формі Центру з вивчення іноземних мов потрібно 200 тис. грн.

Наступним етапом визначимо ціну, кількість наданих послуг (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Обсяги і ціна продуктів [37]

Напрямок	Кількість учнів в групі	Кількість місяців навчання	Кількість занять	Вартість курсу	Всього, група
для туристичних поїздок	10	3	36	3600	36000
для роботи в туристичному, готельному та ресторанному бізнесі	10	4	48	4800	48000
для юристів	5	2	24	5000	25000
для технічних цілей	5	1	16	4500	22500
група спілкування	10	3	24	6000	60000
програми з підготовки здачі іспитів	10	6	72	9900	99000
Індивідуальна програма	1	від 3 до 9 міс.		3000/міс.	

У Додатку В представлені фінансові розрахунки, зроблені на річну перспективу при навантаженні: 1-3 місяць роботи - 1 група кожного напрямку (20% наповнення), 5 учнів за індивідуальною програмою. 4-6 місяць роботи - 1 група кожного напрямку (50% наповнення), 10 учнів за індивідуальною програмою. 7-12 місяць роботи - 2 групи (повне наповнення вечірньої зміни, 50% - ранкові), 15 учнів за індивідуальною програмою.

Розрахунки наведено в Додатку Д.

Таким чином, відповідно до результатів аналізу можна зробити висновок про те, що проект окупається вже через 3 міс. І за результатами 4-го місяця Центр має прибуток 13905 грн. Можна прогнозувати зростання послуг за рахунок підвищення попиту. Ризики невисокі, так як в даний момент практично відсутня конкуренція по напрямкам, які пропонуються в нашому проекті. Проект дозволить ініціатору реалізовувати свій науковий потенціал, практичний досвід, знання і вибудовувати ефективні соціальні зв'язки.

3.2. Залучення громадськості до формування і реалізації Концепції сталого розвитку Ружинської СР

На даний момент архітектура публічного управління формується з акцентом на систему документів, а не на систему інтересів і можливостей учасників публічного управління. Відсутній опис реальної ролі конкретних міністерств, відомств на державному рівні та управлінь, відділів – на місцевому. Відсутні нові інститути, необхідні для функціонування пропонованої системи, відсутній опис ролі ринкових агентів різних типів у формуванні та реалізації стратегії розвитку сільських територій, зокрема.

Це визначає необхідність формування і задіяння механізмів зміни бюрократичної моделі управління, розширення складу учасників управління, вдосконалення системи їх зв'язків і в цілому інституціоналізації соціальних взаємодій суб'єктів планової діяльності.

Особливу проблему становить практична відсутність механізму зворотного зв'язку. Використання механізму узгодження інтересів і можливостей (знизу верх), що поєднується зі зворотним механізмом затвердження планів (зверху вниз), дозволить пов'язати уявлення про цілі на верхньому рівні з можливостями та інтересами нижнього рівня. Крім того,

національне управління реалізується без системної прив'язки до публічного управління в ОТГ.

Існуюча організаційна схема управління в недостатній мірі відповідає вимогам, що пред'являються ринковою системою відносин. Постановка цілей і завдань управління направлена і в повному обсязі відповідають загальнодержавній соціально-економічній політиці. У ринкових умовах господарювання основна увага органів управління, на наш погляд, має приділятися більше уваги саме питанням координації процесів інтеграції економічних інтересів держави та місцевих суб'єктів господарювання з метою досягнення збалансованості регіональної системи. Організаційно-економічної механізм управління економікою та його дія мають бути спрямовані на створення умов для ефективної діяльності суб'єктів господарювання, і перш за все підприємницьких структур, які знаходяться на території селищної ради. Зважаючи на важливість сталого розвитку пропонуємо виділити в Ружинській селищній раді окремий Відділ (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Реорганізована структура управління економікою Ружинської ТГ [37]

Отже, для виконання функції управління в повному обсязі створені спеціальні підрозділи. Здійснення послідовного включення кожного працівника державних органів влади в сферу професійної підготовки при проходженні служби, проведення певних етапів індивідуальної професіоналізації (атестація, кваліфікаційний іспит, підвищення кваліфікації, перепідготовка, професійно-кваліфікаційне і службове просування) дозволить, на нашу думку, більш раціонально використовувати здібності державного службовця.

Громаді - жителям, які постійно проживають в межах Ружинської селищної ради, пропонується долучатися до бюджетного процесу, а саме надати їм можливість розподілити частини бюджету селищної ради за допомогою бюджету участі, так званого партиципаторного бюджетування, тобто демократичного процесу дискусії та прийняття рішень, у якому кожен житель буде вирішувати, у який спосіб витратити частину бюджету.

Характерні риси партиципаторного бюджету є:

- визначена частина бюджету громади;
- реалізація всіх запланованих завдань відбувається протягом року;
- подання пропозиції за встановленими вимогами тільки від свого імені, тобто від імені жителя громади;
- можливість визначати і голосувати за проекти (ідеї), реалізація яких задовольнить потреби всієї місцевої громади;
- реалізація інвестиційних проектів і проведення ремонтних робіт може відбуватися лише на територіях, якими громада має право розпоряджатися згідно з чинним законодавством;
- безпосередній контроль жителями громади витрат.

Формування партиципаторного бюджету має відбуватися за умов:

- 1) наявності обсягу фінансових ресурсів і відповідності параметрів бюджету, що є предметом дискусії;
- 2) постійного характеру;

3) участі громадськості в обговоренні бюджету в спеціально створених для цього рамках.

Етапами розробки та прийняття партиципаторного бюджету є: подання проектів, перевірка та відбір проектів, голосування, визначення завдань та реалізація (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Механізм реалізації бюджету участі [37]

Використання партиципаторного бюджетування забезпечить відкритість та прозорість діяльності Ружинської селищної ради. Проект, який отримає підтримку громади у процесі голосування, буде реалізований за кошти місцевого бюджету. Визначимо пріоритетні напрямки проектів для селищної ради (рис. 3.3). Майбутнє не є безумовним, і уявлення про нього має варіантний характер. Розуміння змістовних сценаріїв, осмислення можливих альтернатив і причин їх виникнення дозволяють приймати

ефективні рішення. Слід підкреслити, що вчасно сформоване уявлення про варіанти майбутнього може зумовити сьогоднішній стратегічний вибір.

Рисунок 3.3 – Пріоритетні напрямки та ініціативи проектів для Ружинської селищної ради [37]

Слід підкреслити, що вчасно сформоване уявлення про варіанти майбутнього може зумовити сьогоднішній стратегічний вибір. Бажаним є подальше відстежування динаміки приросту населення громади для того, аби усунути фактори, що формують негативну динаміку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Перший розділ показав, що з економічної точки зору сталий розвиток дає позитивну економічну віддачу з урахуванням усіх вигод та витрат, створює робочі місця, стимулює зростання ВВП, підвищує продуктивність та надає якісні та доступні послуги. Соціально-орієнтована інфраструктура передбачає інклюзивність (доступність для людей, незалежно від будь-яких ознак) та повагу до прав людини. Вона стимулює скорочення рівня бідності та дозволяє людям отримати доступ до необхідних послуг. Екологічно орієнтована громада спрямована на збереження та відновлення навколишнього середовища, скорочення забруднення повітря та викидів, мінімізацію відходів та правильне управління ними, враховує особливості розвитку території та зберігає біорізноманіття. Екологічна інфраструктура стійка до наслідків зміни клімату, наприклад, надзвичайних ситуацій (пожеж, повені та ін.).

2. В другому розділі проведено аналіз Ружинської територіальної громади та Ружинської селищної ради. Основним багатством громади є родючі ґрунти. Ружинська земля багата на корисні копалини. Ружинська СР є виконавчим органом державної влади селища, який здійснює управління розвитком економіки регіону і контроль над виконанням прийнятих програм. Бюджет громади формується у відповідності до чинного законодавства.

3. Проведений СВОТ-аналіз Ружинської громади показав всі сильні та слабкі сторони розвитку, можливості, загрози та дав підстави вважати, що даний час існує три можливі сценарії розвитку громади: реалістичний – громада розвиватиметься в запланованих рамках, за умови стабільності зовнішніх факторів; оптимістичний – громада розвиватиметься в прискорених темпах, за умови реалізації всіх заходів в рамках реформи децентралізації влади та політичної стабільності; песимістичний – значне зниження темпів розвитку громади, з огляду на загострення економічної та

політичної нестабільності в країні. Для економічного та соціального зростання Ружинської громади необхідно спрямувати всі зусилля на ефективне використання сильних сторін громади – розвиток сільського господарства, туристичної галузі і т.д. та зменшення впливу слабких сторін – ремонт доріг, створення сприятливого інвестиційного клімату, підвищення рівня свідомості населення. Можливості та загрози відносяться до зовнішніх чинників, вплив на які, на мікроекономічному рівні, є майже неможливим. Проте, ці чинники мають значний вплив на розвиток громади, тому важливо вчасно відслідковувати їх зміни та вносити необхідні коригування в план розвитку громади для мінімізації їх наслідків.

4. В третьому розділі для скорочення безробіття, для перепрофілювання безробітних та для зростання економічної складової сталого розвитку (а саме збільшення надходження податків) представлено бізнес-план Центру вивчення іноземних мов. Загальний запланований обсяг реалізації на рік – 1542500 грн. Окупність проекту – 1 рік і 3 міс. Пропозиція є актуальною, оскільки в останні місяці спостерігається підвищення попиту на послуги з курсів іноземних мов в зв'язку з переходом на онлайн роботу.

5. Важлива група проблем публічного управління – це кадрові проблеми. Створення та реалізація розробленої концепції стратегічного соціально-економічного розвитку регіону вимагає наявності спеціально підготовлених кадрів. При тому, що в більшості випадків публічного управління в розвитку регіону відводиться центральна роль, у органів виконавчої влади спостерігається нестача спеціальних компетенцій для реалізації його різних технологій. Дана обставина актуалізує кадрову проблему. Запропоновано схему використання партиципаторного бюджетування, яке забезпечить відкритість та прозорість діяльності Ружинської селищної ради, а також пріоритетні напрямки та ініціативи проектів для Ружинської селищної ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 № 2850-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
2. Про екологічну експертизу: Закон України від 09 лютого 1995 р. № 46/95-ВР. URL: <http://www.ecolife.org.ua/laws/ua/laws/1995/01.php>.
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>.
4. Про утворення Національної ради із сталого розвитку України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. № 997. URL: <http://ovu.com.ua/articles/3500-pro-utvorennya-natsionalnoyi-radi-izstalogo-rozvi>
5. Доповідь «Наше спільне майбутнє» (Брундтланд, WCED, 1987 р) Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future Transmitted to the General Assembly as an Annex to document A/42/427. Development and International Cooperation: Environment. Oslo, 20 March 1987. URL: <http://www.rrojasdatabank.info/ourcommonfuturetoc.htm>.
6. Андрушків Б.М. Інноваційні засоби формування концепції оцінювання сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава (євроінтеграційні аспекти). *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 2. С. 6-17.
7. Ватченко О.Б. Виникнення та аналіз поняття «сталий розвиток». *Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії*: 2011. № 1. С. 64-68.
8. Вергун А.М. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. № 2. С. 207-218. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknutd_2014_2_33.
9. Голубець М.А. Геосоціосистемологія – теоретична основа еколого-суспільно-економічного прогресу. *Вісник НАН України*. 2014. № 6. С. 31-40.
10. Голян В.А. Фінансово-економічний механізм проектного управління територіальним земельно-господарським комплексом: інституціональні передумови формування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 21. С. 17-22.

11. Дем'ян Я.Ю. Наукові підходи до економічного поняття «сталий розвиток». *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер.: Економіка. 2016. Вип. 2. С. 16-21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmdue_2016_2_4.

12. Ковч В.В. Задоволення потреб суспільства, як стратегічна функція держави в умовах формування інноваційної економіки. *Ефективна економіка* № 7. 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3181>.

13. Варченко О.М. Концептуальні основи сталого розвитку агросфери. Біла Церква: БНАУ, 2018. 160 с.

14. Краща співпраця влади, бізнесу, науки та освіти як відповідь на виклик деіндустріалізації. 2021. URL: <https://industry4-0-ukraine.com.ua/m>.

15. Куць Н. Екологічна свідомість українців & довкілля. Аналітичний документ. 2020. URL: <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/ekosvidomist.pdf>.

16. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2015. 180 с.

17. Прадун В.П. Економіко-екологічні основи сталого розвитку регіональних агропромислових комплексів: Автореф. дис... д-ра. екон. наук.: 08.07.02. НАН України, Об'єдн. ін-т економіки. К., 2005. 38 с.

18. Солових В.Д. Сталий розвиток в концепції ноосферної парадигми. *Новий Колегіум*. 2017. № 2. С. 16-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2017_2_7

19. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: монографія / За ред. О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-ті. Донецьк, 2012. 534 с.

20. Тарасенко І.О. Методологічні основи сталого розвитку підприємств легкої промисловості: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Київ. 2011. 32 с.

21. Трегобчук В.М. Концепція сталого розвитку для України. *Вісник НАН України*. 2002. № 2. С. 28-40.
22. Управління соціально-економічними системами регіонального рівня: теорія та практика: монографія ., під заг. ред. О.М. Шубалого; М-во освіти і науки України; Луцький НТУ. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. 376 с.
23. Фоміна М.В. Сталий розвиток економіки в умовах глобалізації: теорія і методологія: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки ., М.В. Фоміна. Донецьк. 2010. 32 с.
24. Шайгородский Ю.Ж. Динаміка економічних цінностей в умовах ринкових трансформацій. *Політичний менеджмент*. 2021. № 6. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shaigorodskiy_dynamika.pdf
25. Alibasic H. (2018). Sustainability and resilience planning for local governments. The quadruple bottom line strategy. Springer International Publ. 120 p.
26. Ammons D. N., Smith K. W., Stenberg C. W. (2012). The future of local government: Will current stresses bring major, permanent changes? *State and Local Government Review*, vol. 44, no. 1, pp. 64–75. DOI: <https://doi.org/10.1177/0160323X12454143>.
27. Elkington J. *Cannibals With Forks: The Triple. Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone,. Oxford, 1997, 402 p.
28. Dasgupta P. (2015). How to measure sustainable progress. *Science*, vol. 350, issue 6262, pp. 748. DOI: 10.1126/science.350.6262.748.
29. Geary C. (2011). Sustainable connections: Linking sustainability and economic development strategies. Washington, D.C.: National League of Cities. URL: http://proggov21-uploads.s3.amazonaws.com/uploads/asset/asset_file/sustainable-connections-linking-sustainability-and-economic-developmentstrategies-cpb-jun11-1.pdf
30. *Our Common Future / Report of the World Commission on Environment and Development*. – United Nations, 1987. – 247 p.
31. Spangenberg J. H. (2002). Environmental space and the prism of sustainability: Frameworks for indicators measuring sustainable development.

Ecological Indicators, vol. 2, issue 3, pp. 295–309. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1470-160X\(02\)00065-1](https://doi.org/10.1016/S1470-160X(02)00065-1).

32. Wan L., Zhang Y., Qi S., Li H., Chen X., Zang S. (2017). A study of regional sustainable development based on GIS/RS and SD model d Case of Hadaqi industrial corridor. *Journal of Cleaner Production*, vol. 142, pp. 654–662. DOI: 10.1016/j.jclepro.2016.09.086.

33. World Conservation Strategy. IUCN, UNEP and WWF. 1980.

34. Офіційний сайт ООН Україна URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

35. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

36. Офіційний сайт Головного управління статистики у Житомирській області URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>.

37. Офіційний сайт Ружинської громади URL: <https://ruzhynska-gromada.gov.ua/>.